

Ewa Obala

Biblioteka Akademii Kaliskiej
im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego
Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk
e-mail: e.obala@akademia.kalisz.pl

I Konferencja Stowarzyszenia Introligatorów Polskich (Poznań, 8–9 września 2022 r.)

DOI: <https://doi.org/10.18778/0860-7435.35.17>

W dniach 8–9 września 2022 r. w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu spotkali się na I Konferencji Stowarzyszenia Introligatorów Polskich introligatorzy, konserwatorzy, miłośnicy książki i bibliotekarze. Wydarzeniu temu towarzyszyła zorganizowana wystawa prac oraz narzędzi introligatorskich, którą można było oglądać do końca września. Organizatorem konferencji były Pracownia Restauracji Książki Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu oraz Stowarzyszenie Introligatorów Polskich (działające od 19 sierpnia 2022 r.). Patronat nad tym wydarzeniem objął Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, natomiast patronat medialny organizacje bibliofilskie, takie jak: Towarzystwo Bibliofilów Polskich w Warszawie, Łódzkie Towarzystwo Przyjaciół Książki, Towarzystwo Przyjaciół Książki w Kaliszu, Rycerski Zakon Bibliofilski w Krakowie, Wielkopolskie Towarzystwo Przyjaciół Książki oraz Biblioteka Instytutu Kultury Europejskiej w Gnieźnie i Świat Druku.

Ceremonii powitania dokonali dr Małgorzata Dąbrowicz (dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu), Leszek Knyrek (przedstawiciel Stowarzyszenia Introligatorów Polskich) oraz kierownik Pracowni Restauracji Książki w BUP Katarzyna Kubiś. Obrady zainauguowała Laura Drygalska-Santiago z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie referatem pt. „Postulat odnowy rzemiosła. Działalność «Polskiej Gazety Introligatorskiej»”. Prelegentka pokazała

przykłady idei pięknej książki, czyli syntezę piękna intelektualnego i piękna materialnego, a także omówiła estetykę oprawy, edytorstwo, teorię barw, harmonię kolorów, efekty wizualne, kontrasty symultaniczne, złudzenia optyczne, symbolikę kolorów, harmonię oprawy i treści, zwracając też uwagę na kształcenie smaku artystycznego. Wiele rozwiązań i pomysłów, jak stwierdziła, można znaleźć w „Polskiej Gazecie Introligatorskiej” ukazującej się od 1928 r.

Ryc. 1. Uczestnicy konferencji

Źródło: Strona Stowarzyszenia Introligatorów Polskich
<https://introligatorzypolscy.org.pl/konferencja-sip-2022/>

Jako druga swój wykład zatytułowany „Drukowane i niepublikowane podręczniki introligatorstwa” przedstawiła dr Elżbieta Pokorzyńska z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Prelegentka zajęła się zapiskami mówiącymi o niepublikowanych książkach na temat oprawiania zabytkowych woluminów, a także wymieniła wiele fachowych podręczników z opisami techniki introligatorskiej. Wśród nich wspomniała m.in. takie jak: *Domowa nauka oprawiania książek* M. Radomczyka (Mosiołka) z 1899, 1908 i 1922 r., *Rękodzielnik amator. Ilustrowana szkoła robót domowych* [B. Londyńskiego] z 1901 r., *O zdobieniu skóry* H. Sadowskiej z 1927 r., *Wkładka przy prasie introligatorskiej* S. Wojtowa z 1928 r., *Introligatorstwo z krótkim zarysem historii zdobnictwa opraw* A. Sekowicza z 1948 r. oraz wiele innych publikacji, które można było obejrzeć podczas przerwy, ponieważ referentka przywiozła ze sobą swoją prywatną kolekcję omawianych książek.

Kolejny referat wygłosiła Magdalena Dalke z Pracowni Renowacji Książki BUP. Dała w nim przykłady różnorodności opraw będących w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Referentka zaprezentowała najstarsze okładki książek z uwzględnieniem techniki wykonania, używanego papieru, podłoża i metod wytłaczania. Opowiedziała o użytkowaniu m.in. papierów reliefowych metalicznych, atrakcyjnych pod względem efektu fakturalnego, które można było zobaczyć na pokazie multimedialnym. Dawne księgi były również oprawiane w płótna haftowane lub ozdabiane koralikami. dominowała w tej dziedzinie skóra – wklejano w nią drzeworyt – lub ceramiczne ozdobne płytki, które umieszczano w środku okładki. Produkcja masowa ulegała modyfikacji i gdy wkroczyło tworzywo sztuczne i wynaleziono celuloid (najstarsze tworzywo termoplastyczne), oprawa książek stała się tańsza.

Ryc. 2. Uczestnicy konferencji

Fot. Ewa Obala

Intrygujący tytuł, sygnalizowany w programie konferencji – „Czy książkę można zjeść i wypić?” – miało wystąpienie Agnieszki Rybarczyk z Oddziału Gromadzenia i Uzupelniania Zbiorów BUP. Prelegentka przedstawiła na konferencji Kolekcję Liberatura w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu”. Pokazała nowy gatunek literacki, w którym tekst i forma mają z siebie wynikać, jak również nie mogą bez siebie istnieć, stanowiąc integralną całość. Różne też są kształty dzieł liberackich, np.: butelki z tekstem literackim, pudełka z luźnymi składkami, karty do gry, opłatki, leporella (harmonijki), trójksięgi, mapy, lustra, a także wiersze wypisane na maseczkach, skarpetki

z tekstem, deski do krojenia, zaslonki pod prysznic itp. Omawiana literatura nie jest równa książce artystycznej, bliżej jej jest do sztuk plastycznych i innych form niż literatura, dlatego ten nowy trend nasuwa wątpliwości, czy jego wytwory można traktować jako książki w tradycyjnym rozumieniu tego słowa.

Podsumowaniem obrad była dyskusja, w której wzięli udział: dr E. Pokożczyńska, M. Dalke, L. Drygalska-Santiago, prof. E. Andrysiak, A. Rybarczyk. Na koniec dr Kazimierz Krawiarz, prezes Wielkopolskiego Towarzystwa Przyjaciół Książki, wspominał o znanym Muzeum Książki Artystycznej w Łodzi, założonym przez Jadwigę i Janusza Tryznów, artystów tworzących piękne i wyjątkowe edycje i obecnie, po śmierci pana Janusza, nieznanymi dalszymi losami tej instytucji.

W przerwie otwarta została wystawa prac i narzędzi introligatorskich członków Stowarzyszenia Introligatorów Polskich. Prace współcześnie działających introligatorów oraz zestawy różnych narzędzi tego rzemiosła, tych z przełomu wieków oraz zupełnie nowych, którymi na co dzień posługuje się introligator-rzemieślnik prezentowali: Przemysław Bielawski, Jerzy Budnik, Magdalena Bulanda, Krzysztof Cofalik, Piotr Czolczyński, Katarzyna Hertmanowska, Tomasz Jurek, Magdalena Jurkiewicz, Leszek Knyrek, Katarzyna Kubiś, Kinga Lewandowska-Pewna, Marcin Praski, Sabina Mozga, Urszula Pietrusewicz, Daniel Szlachtowski, Leonard Rosadziński, Jacek Tylkowski, Kateryna Zubakhina.

Ryc. 3. Otwarcie wystawy

Fot. Ewa Obala

Sesję drugą prowadził przedstawiciel Stowarzyszenia Introligatorów Polskich Tomasz Jurek. Wystąpienia rozpoczął właściciel firmy rodzinnej z siedzibą w Komornikach (Wielkopolska) Introligatornia Tylkowski, który wygłosił prelekcję pt. „BRADEL w pięciu odsłonach. Przedstawienie różnych konstrukcji tej popularnej techniki na przykładach”. Jacek Tylkowski omówił jedną z najbardziej znanych obecnie technik introligatorskich, której nazwa pochodzi od jej twórcy – francuskiego introligatora oraz pokazał przykłady wielu ciekawych opraw wykonanych w swojej pracowni przy użyciu tej techniki. Wspomnił również o organizowanych warsztatach, na których można poznać arkana tego rzemiosła.

Pracownię w Śremie zaprezentowała Katarzyna Hertmanowska w wykładzie pt. „Papiery marmurkowe do celów introligatorskich i konserwatorskich – technika wykonywania, materiały i narzędzia”. Ten wyjątkowy papier jest ręcznie malowany na powierzchni wody przy pomocy pędzelków i grzebieni. Farby są własnoręcznie przygotowywane techniką bez użycia alunu, na karaginie, ucieranymi farbami z pigmentów naturalnych, wody źródlanej i oxgall. Obecnie papiery marmurkowe spotykamy głównie w oprawach książek, czyli stosowane są na okładkach książek i wewnątrz nich, jako wyklejki. Prelegentka w swojej pracowni prowadzi również zajęcia dla dzieci i młodzieży, które cieszą się wielkim powodzeniem, a na temat powstawania tych niezwykłych papierów przedstawiła krótki film.

Ostatnim mówcą był Jan Grochocki prowadzący blog introligatorski w internecie. Wystąpił on z tematem „Nie wszystko złoto, co się świeci. Zdobienia brzegów książek”. Referent dał przykłady najstarszych dekoracji ksiąg, uzyskiwanych poprzez malowanie, skrapianie i ozdabianie woluminów. Później stosowano złocenia i cyzelowania, czyli wbijano tłokiem faktury lub wzory na pozłacanej powierzchni. Kolejną techniką stało się tłoczenie obrazów na złoceniach w żłobku książki, czyli *fore-edge painting*. Współcześnie stosuje się technikę acrografu, druku fleksograficznego, złocenia folią i rolką, zdobienie folią holograficzną, frezowanie oraz używa się natrysku farby z opilkami.

Konferencja zakończyła się dyskusją, przeniesioną do kularów. Można było także przy specjalnie przygotowanych stoiskach porozmawiać z twórcami materiałów introligatorskich oraz z przedstawicielami firm oferujących takie materiały. Po części referatowej odbyło się Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Introligatorów Polskich.

W drugim dniu konferencji organizatorzy zaplanowali zwiedzanie Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, w czasie którego można było zobaczyć katalogi, czytelnie, magazyny oraz uczestniczyć w warsztatach w Dziale Zbiorów Specjalnych i Pracowni Restauracji Książki, gdzie można było zapoznać się m.in. z liberaturą w zbiorach bibliotecznych.